המכון למחשבה ישראלית

4 נובמבר 2026

לכבוד:
גדי איזנקוט
נפתלי בנט
אביגדור ליברמן
יאיר גולן
יאיר לפיד

זו שעתה של הישראליות

מכתב פתוח למנהיגי גוש השינוי

מדינת ישראל ניצבת בפני מבחן היסטורי החורג מן השאלה מי יעמוד בראש הממשלה הבאה. זהו מבחן לעצם היותנו מדינה: האם ישראל היא מדינה לכל דבר, מסגרת ריבונית של חוקים, מוסדות ואזרחים שווי זכויות, או שמא נותרה קהילת יהודי ארץ ישראל, העטופה באופן פורמלי בשפה מדינתית, אך אינה מאפשרת לאזרחים שאינם יהודים להיות שותפים בריבונות? בפניכם, ראשי גוש השינוי, ניצבת הזדמנות היסטורית לחולל שינוי ולהעמיד את האזרחות השווה ואת השותפות בריבונות ביסוד ההנהגה שאתם מבקשים להציע לציבור. האחריות למימוש ההזדמנות הזאת מוטלת עליכם כבר עתה, והיא מחייבת עמדה ברורה ואומץ לעמוד מאחוריה: בדבריכם לציבור, ביחסכם לשותפים הפוליטיים ובעקרונות שעליהם תבקשו לבסס את הממשלה הבאה.

זרמי העומק של ההיסטוריה הישראלית חוללו בעשורים האחרונים שני תהליכים מנוגדים. מצד אחד, השתלבותם ההולכת ומעמיקה של הישראלים הערבים בכל מערכות החיים: ברפואה, בתעשייה, בבנקאות, בתקשורת ובאקדמיה. מצד שני, התחזקותה של תפיסה פוליטית המבקשת לשלול מהם שותפות שווה בעיצוב גורלה של המדינה. הסתירה בין המציאות החברתית, שבה כבר התגבשה ישראליות משותפת, לבין הסדר הפוליטי המסרב להכיר בה במלואה, הבשילה לכדי התנגשות היסטורית גלויה שהופיעה בבחירות 2026.

תוצאות הבחירות הציבו במרכז הזירה הפוליטית את שאלת השתתפותם של הישראלים הערבים בשלטון, ובכך חידדו את המחלוקת על עצם דמותה של המדינה. על רקע זה הולכים ומתגבשים בישראל שני מחנות רעיוניים: האחד מבקש לשמר את השלטון בידי יהודים בלבד, והאחר, ההולך ומתגבש בעקבות הבחירות, רואה בישראל מדינה הנושאת את הדנ״א היהודי של מייסדיה, אך שייכת לכל הישראלים. רעיון השותפות עם ערביי הארץ אינו זר לציונות. כבר בקרב אבות הציונות נשמעו קולות שקראו לשיתוף בין יהודים לערבים בעיצוב עתידה של הארץ. המחלוקת, אם כן, אינה רק על הרכב הממשלה הבאה, אלא על עצם רצוננו להתקיים כמדינה שבה האזרחות מקנה לכל הישראלים מעמד פוליטי שווה. תוצאות הבחירות הפכו את השאלה הזאת מסוגיה רעיונית מופשטת להכרעה פוליטית ממשית: האם תוכל השותפות בין יהודים לערבים, שכבר התגבשה בחיי היומיום, לקבל ביטוי גם בריבונות ובמוסדות השלטון? זהו המבחן העומד עתה בפני מנהיגי גוש השינוי.

זהו הרגע שבו ההיסטוריה החברתית תובעת את ביטויה הפוליטי. הישראליות, שהתגבשה במשך עשורים בבתי החולים, במקומות העבודה, באוניברסיטאות וברחובות, מבקשת עתה לקבל ביטוי גם במוסדות

השלטון. הדרישה העולה מקרב הבוחרים הערבים בבחירות אלה היא לעסוק בסוגיות האזרחיות, בחיי היומיום, ולאפשר שיפור ושגשוג בחייהם של כלל האזרחים. דרישה זו יוצרת למעשה מסד רחב לשיתוף פעולה אזרחי.

את המגמה ההיסטורית הזאת יש לעגן בכינונו של סדר ישראלי חדש, המבוסס על שלוש רפורמות יסוד במבנה המדינה:

1. ביזור סמכויות וחיזוק עצמאותו של השלטון המקומי, לצד כינונו של רובד שלטוני אזורי שיעודד שיתופי פעולה בין קהילות ורשויות מקומיות שכנות וייצור מרחבים משותפים של חיים ואחריות.
2. בחירות אזוריות, שיעודדו את התגבשותן של שתי מפלגות גדולות, שבתוכן יוכלו להשתלב באופן טבעי ולגיטימי מועמדים מכל חלקי החברה הישראלית.
3. כינונה של חוקה לישראל, שמסמך היסוד שלה יהיה מגילת העצמאות, על הבטחתה לשוויון זכויות וחובות מלא לכל אזרחי המדינה.

השתתפותם של נבחרי ציבור ערבים בממשלה היא אפוא הרבה מעבר לשאלה קואליציונית. זהו מבחן ליכולתנו להיות מדינתיים, להפוך את השותפות האזרחית שכבר נוצרה למציאות פוליטית, ולהעניק משמעות ממשית להבטחת השוויון שבמגילת העצמאות. תוצאות הבחירות פתחו בפנינו הזדמנות היסטורית לכונן סדר ישראלי חדש.

בברכה,

עמיתי וידידי המכון למחשבה ישראלית

פרופ׳ אבנר בן-זקן	פרופ׳ אווה אילוז	אלוף (מיל.) אורי שגיא
מרדכי כהן	פרופ׳ יוסי זעירא	פרופ׳ אורי דוידוב
פרופ׳ סמי סמוחה	פרופ׳ מנחם מגידור	פרופ׳ דוד אוחנה
גיל ססובר	ד״ר שגיא אלבז	ניצב (בדימוס) אמנון אלקלעי
ד״ר בת אל רביד יוסף	ד״ר ליאת סאבין בן-שושן	פרופ׳ בקי קוק
גונן אילן	הסופר, יוסי סוכרי	ראובן אברג׳ל (הפנתרים השחורים)